

Skogslyckans kyrkogård

Kinnevalds kontrakt

Växjö stift

Jenny Svensgård
Smålands museum rapport 2007:58

© 2007 SMÅLANDS MUSEUM
VÄXJÖ 2007
ISSN1403-2902
PRODUKTION OCH DISTRIBUTION:
Smålands museum, Box 102, 351 04 Växjö
ALLMÄNT KARTMATERIAL: Medgivande 507-98-29

Innehåll:

Inledning	sid 3
Skogslyckans kyrkogård	sid 9
Beskrivning av kyrkogården idag	sid 11
Beskrivning av enskilda kvarter	sid 13
Sammanfattning	sid 26
Ordförklaringar	sid 28

INLEDNING

Bakgrund

Svenska kyrkan har sedan kristendomens införande svarat för begravning och omhändertagande av döda. I varje socken har inrättats kyrkogårdar för ändamålet. I en stor del av Sveriges församlingar utgör kyrkogården den äldsta bevarade delen av församlingens anläggningar. Ofta har kyrkogården medeltida ursprung. Sedan Svenska kyrkan och staten skildes åt har kyrkan ansvaret för sina egna kulturarvsfrågor. Kunskapen om kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden är dock fragmentariska. Detta medför att skötseln av den vigda platsen ofta saknar antagna riktlinjer eller vårdprogram där kulturarvshänsyn utgjort planeringsförutsättning. Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapen om våra kyrkogårdar och begravningsplatser genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering av kyrkogårdar i Växjö stift.

Begravningsväsendet i Sverige är numera en statlig angelägenhet bekostad av begravningsavgiften men den utförs fortfarande som under tidigare århundraden. Varje församling eller samfällighet som önskar söka kyrkoantikvarisk ersättning för vården av kulturarvet måste före 2009 ha upprättat en av stiftet godkänd vård- och underhållsplanering. Denna planering skall visa hur kulturarvets värden skall bevaras. Det är såväl på församlingsnivå som på stiftsnivå nödvändigt att ha kunskap om det kyrkliga kulturarvet. Såväl kortsiktig som långsiktig planering är ett ansvar för båda. För stiftets innebär planeringen att bruka de gemensamma resurserna på ett ändamålsenligt sätt. Den kyrkoantikvariska ersättningen förutsätter en övergripande kunskap om de kulturhistoriska värdena för att medlen skall göra största möjliga kulturhistoriska nytta. Länsstyrelsen skall i sin myndighetsutövning stödja detta arbete samt har ett regionalt tillsynsansvar för kulturmiljövården.

På uppdrag av Växjö stift utför Smålands museum en inventering av kyrkogårdar/begravningsplatser inom stiftets del av Kronobergs län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och omfattar de till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdarna/begravningsplatserna som omfattas av kulturminneslagens § 4. Lagen gäller begravningsplatser som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet.

Syfte

Den översiktliga inventerings syfte är att:

- ta fram övergripande kunskap om kulturarvet som underlag för församlingens/ samfällighetens planering för och förvaltning av kyrkogårdar och begravningsplatser
- ta fram underlag för myndigheter och kyrkan regionalt för handläggning av kyrkoärenden enligt kulturminneslagen och olika finansiella stödssystem
- skapa ett gemensamt kunskapsunderlag för kulturhistorisk värdering och prioritering samt i sig utgöra ett samlat forskningsmaterial
- dessutom verka för ökad förståelse för kyrkogårdens kulturarv såväl lokalt som i kontakter mellan kyrkan och samhället

Kulturminneslagen och begravningslagen

Enligt Lag om kulturminnen m m (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar på kyrkogården. (Se vidare i bilaga om Kulturminneslagen). Begravningslagen (SFS 1990:1144).

anger att en gravvård ägs av den som betalar gravrättsavgiften. När en gravanordning har blivit uppsatt, får den inte föras bort utan upplåtarens medgivande. När gravrätten upphör har ägaren rätt till gravvården. Om gravrättsinnehavaren inte vill gör anspråk på gravvården inom 6 månader tillfaller gravvården

upplåtaren, alltså församlingen. Vidare säger lagen: Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av annat skäl bör bevaras för framtiden, skall upplåtaren om möjligt lämna kvar den på platsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats”.

Kulturhistorisk bedömning

Alla gravvårdar bär på sin historia och kan berätta om en person, en familj, stilhistoria och begravnings-traditioner. I rapporten finns exempel på typer av gravvårdar som utifrån skilda kriterier bedöms som kulturhistoriskt värdefulla. Generellt gäller att ålderdomliga gravvårdar från tiden fram till 1850 bör föras in i kyrkans inventarieförteckning. Detta gäller även gravstaket och gravvårdar i gjutjärn och smidesjärn liksom äldre vårdar av trä. Många andra gravstenar har också ett kulturhistoriskt värde som kan kopplas till gravvårdens utförande - material, konstnärligt utförande eller till en person- lokal/personhistoriskt värde. Inventeringen omfattar i första hand enbart gravvårdar ute på kyrkogården. I flera kyrkor finns det dock gravvårdar som förvaras i kyrkan eller i lokal i anslutning till kyrkan. Ofta har dessa ett stort kulturhistoriskt värde och bör tas med i kyrkans inventarieförteckning.

Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Växjö stift, länsstyrelserna i Jönköpings, Kalmar, Kronobergs län samt läns museerna i Jönköpings och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkogården samt en beskrivning i ord och bild av kyrkogården som helhet och de olika kvarteren/områdena. En kulturhistorisk bedömning görs av varje kvarter/område samt över kyrkogården i dess helhet. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygdslitteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som inte en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens utveckling. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav endast en mindre del är presenterad i rapporten.

Fältarbetet och rapporterna har utförts av antikvarier David Fuchs, Jenny Svensgård, Jessica Wennerlund och Helena Åkerberg vid Smålands museum i Växjö. Rapporterna finns tillgängliga på Växjö stift, Länsstyrelsen i Kronobergs län, ATA, Smålands museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

KORT KYRKOGRÅRDSHISTORIK

En kyrkogård skiljer sig från en begravningsplats på så vis att den ligger i direkt anslutning till en kyrkobyggnad. En begravningsplats rymmer ofta ett kapell inom sitt område. I förhistorisk tid varierade gravskicket mellan brandgravar och jordbegravningar. Kristendomens införande innebar bl a att kremering av kroppar förbjöds. Längre begravdes människor i närheten av sina hem, men under medeltiden anlades kyrkogårdar i allt högre utsträckning kring kyrkorna. Kyrkogårdens område delades först upp mellan byarna, med byvisa begravningar, senare i hemman. Den medeltida begravningsplatsen bestod troligen av ängslika områden kring kyrkan där de välbärgades gravminnen i form av stenkor, tumbor och hållar stod uppställda. Enklare människors gravar kunde markeras av en liten kulle eller ett träkors. Kyrkogården omgärdades vanligen av träbalkar med spåntak. I mitten av 1700-talet kom ett kungligt påbud om att kyrkogårdsmuren, eller bogårdsmuren som man då kallade den, skulle vara uppförd av gråsten utan bruk, alltså kallmurade. I början av 1800-talet tillät man att de murades med kalkbruk om de täcktes med tak. Reformationen innebar på många sätt en förändrad syn på det som hörde kyrkan till. Många kyrkogårdar lämnades vind för våg, murar revs och djuren betade fritt i markerna. Först under 1700-talet började man visa mer intresse för kyrkogårdarnas vård och utformning.

Före 1800-talet var det vanligt att människor av högre stånd begravdes inne i kyrkan, medan vanligt folk begravdes på anonyma allmänningar kring kyrkan. Under 1700-talets slut ökade protesterna mot begravningar i kyrkan då det ansågs ohygieniskt och orsakade stort obehag, speciellt sommartid. År 1815 beslöt Sveriges riksdag om att begravningsplatser skulle anläggas utanför städer och byar, också det av hygieniska skäl. Först efter 1815 blev det också mer allmänt förekommande med genomgripande planläggning av kyrkogårdarna med gångsystem och planteringar. Det blev också allt vanligare med planteringar av träd kring kyrkogården, sk trädkrans. Genom 1815 års förordning förbjöds definitivt begravningar inne i kyrkan. Kyrkogårdar och begravningsplatser uppdelades i områden där den dödes familj fick köpa gravplats, och områden som var gratis. Dessa senare områden kallades vanligen allmänna linjen. Här begravdes människor i den ordning de avled. Det innebar bl a att äkta makar inte blev begravda bredvid varandra. Fram till 1960-talet används denna typ av linjegravar. Under 1800-talets senare hälft blev det allt vanligare för samhällets arbetare och medelklass att skaffa sig egen gravplats och påkostad gravvård. Samtidigt blev de förmögna gravvårdar allt mer exklusiva. Vid ungefär samma tid började man anlägga kyrkogårdar med en mindre strikt utformning, än den tidigare, och med ett mer naturinspirerat utseende. Vid 1900-talets mitt anlades kyrkogårdar med en större anpassning till den lokala topografin och de lokala växtförhållandena, bl.a. tillkom många skogskyrkogårdar. I och med att man började använda moderna maskiner har skötseln av kyrkogårdarna delvis förändrats. Tidigare grusgravsområden har såtts igen och staket och andra detaljer har tagits bort för att underlätta arbetet. Under de senaste decennierna har minneslundar tillkommit på nästan samtliga kyrkogårdar.

VÄXJÖ STIFT – EN KORT HISTORIK

Småland och Öland var under tidigaste kristna tid knutna till stiftet i Hamburg- Bremen. År 1103 lyckades den danske kungen genom intrigerande med påven och tyska kejsaren tillskapa det nordiska ärkestiftet. Utbrytningen fick sitt biskopssäte i Lund och den nordiska kyrkoprovinsen styrdes under tre kvarts sekel från Danmark.

Stiftsbildningarna i den svenska delen av kyrkoprovinsen pågick dock samtidigt och när Uppsala, genom en påvlig skrivelse år 1164, blev ärkebiskopssäte bestod den nya svenska kyrkoprovinsen av fyra stift jämte Uppsala, nämligen Linköping, Skara, Strängnäs och Västerås. Sex år senare omtalas i ett gåvobrev en biskop i Växjö vid namn Balduin. Växjö stift måste därför ha tillkommit mellan 1164 och 1170.

Det nya stiftet tillskapades genom utbrytning från Linköpings stift och kom att omfatta Varend, Finnveden, och Njudung. Värendsdelens utgjordes av fem härader, Allbo, Kinnevald, Konga, Norrvidinge samt Uppvidinge. Finnveden bestod av Sunnerbo och Västbo medan Njudung var uppdelat i två härader, Västra och Östra Njudung.

Uppgifterna kring vilka områden som omfattades av den nyinrättade biskopsstolen i Växjö är dock inte entydiga då Växjöstiftets avgränsning mot Linköping relativt omgående blev föremål för en segdragen konflikt främst rörande de båda landen "Finnveden och Njudung" vilka tillsammans med virdarnas land "Värend" kom att utgöra en särskild lagsaga, den s.k. Tiohärads lagsaga. Tiohäradslagens kyrkobalk utgör en viktig källa till kunskap om samhällsförhållanden under de första kristna århundradena och var den gällande kyrkolagen i Växjö stift och angränsande delar av Linköpings stift långt fram i tiden. Kyrkobalken föreskrev de rättigheter och skyldigheter som gällde beträffande uppförande av kyrka och anskaffande av inventarier härtill samt tillsättning av präst och ansvaret för dennes ekonomiska bärning. Lagstiftningen innefattade också bestämmelser om biskopen och dennes uppgifter. Till dessa hörde framförallt vigning av präster och kyrkor men också ansvaret för läran samt utövandet av såväl administrativ som juridisk myndighet liksom ekonomisk förvaltning.

Företrädarna för det nyinrättade Växjöstiftet torde ha hävdats att biskopsdömet borde sammanfalla med lagsagan. Från Linköpings stift sökte man uppenbarligen inskränka den nya stiftsbildningen till att endast omfatta Värend. Frågan kring stiftets utbredning kom slutligen att fastslås genom den påvlige legaten Vilhelm av Sabinas skiljedom 1248 genom vilken Finnveden och Njudung tilldelades Linköpingsstift medan Växjöbiskopen fick nöja sig med Värend. Därigenom kom Växjöstiftet att bli det i särklass minsta stiftet i den svenska kyrkoprovinsen med endast omkring 60 socknar. För stiftsledningen i Växjö innebar stiftets begränsade omfattning en motsvarande begränsning av ekonomiska resurser och inflytande.

Ungefär ett århundrade efter Växjöstiftets bildande konstituerades domkapitlet som i stiftsstyrelsen har varit rådgivande och ställföreträdande. Domkapitlets uppgift var främst att svara för gudstjänst och undervisning i domkyrkan.

År 1555, i samband med att Kalmar ordinariedöme bildades, överfördes det gamla folklandet Finnveden till Växjö stift. Finnveden utgjordes då av Västbo, Östbo och Sunnerbo härader och hade dessförinnan tillhört både Skara och Linköpings stift.

När Jönköpings och Kalmars ordinarie dömen upphörde 1568 återgick man praktiskt taget till den gamla stiftsindelningen där områdena kring Jönköping, Tvetå, Vista och Norra Vedbo återfördes till Linköpings stift och Mo härad till Skara stift. Östbo och Västra Njudungs härader lades till Växjö stift dit också Östra Njudungs härad fogades från Linköpings stift. År 1621 fogades också Tvetå och Vista härader till stiftet i Växjö.

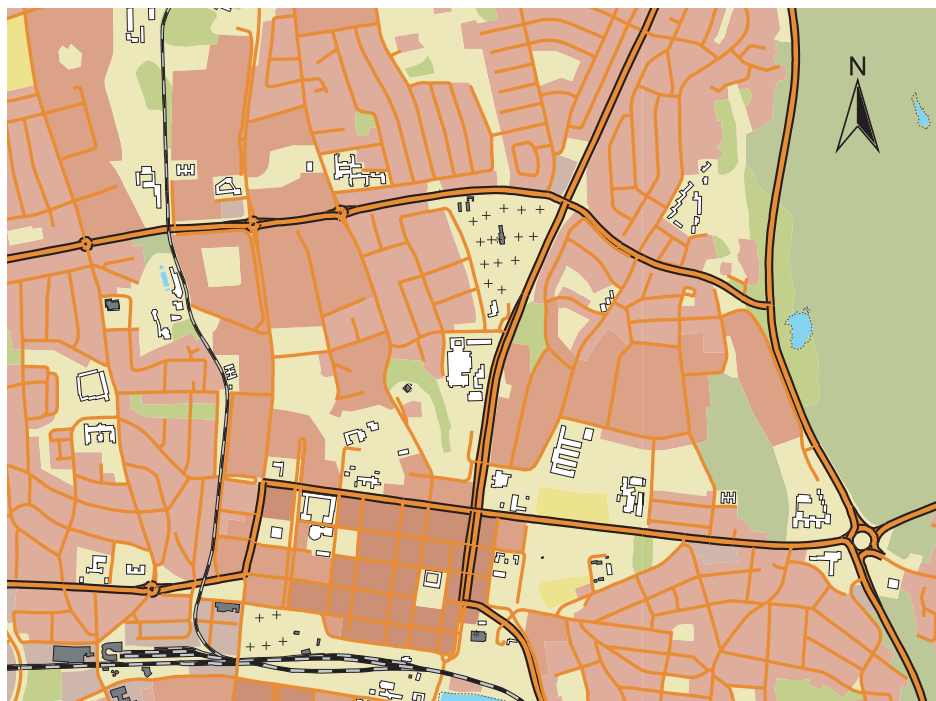
Denna indelning av stiftet bevarades fram till 1900-talets början då en väsentlig förändring av den yttre ramen kom till stånd och Kalmar stift bildat 1603, slogs samman med Växjö stift. Beslut i frågan fattades vid 1903 års riksdag. En sammanslagning skulle äga rum i samband med nästa biskopsvakans i något av de två stiftet. Detta realiserades sedan biskop Tottie i Kalmar avlidit varefter sammanslagningen ägde rum den 1 augusti 1915. Kalmar stift omfattades då av Handbörds, Stranda, Norra och Södra Möre härader samt Öland.

Av svenska kyrkans tretton stift kommer Växjö på femte plats såväl med avseende på areal som på folkmängd. Växjö stift omfattar sedan 1915 större delen av Småland samt Öland. De delar som ej innefattas av stiftet är Aspelands, Sevede och Tjust härader i norra delen av Kalmar län samt Södra och Norra Vedbo härader i nordöstra delen av Jönköpings län, som alla ingår i Linköpings stift, samt Mo härad i nordvästra Jönköpings län vilket är en del av Skara stift. Växjö stift är indelat i sexton kontrakt nämligen Kinnevald, Allbo, Sunnerbo, Konga, Vidinge, Tvetå, Vista, Östbo, Västbo, Västra Njudung, Östra Njudung, Norra Möre, Södra Möre, Stranda och Handbörd, Ölands norra samt Ölands södra kontrakt. Att kontrakten i officiella sammanhang ofta nämns i just denna ordning speglar stiftets utveckling med utgångspunkt från det gamla Värendsstiftet kompletterat med Kalmar stift.

Vid millennieskiftet blev Svenska kyrkan ett eget trossamfund och statskyrkan i Sverige upphörde. Växjö stift har arbetat med den kyrkliga indelningen och strukturförändringar pågår där församlingar slås samman, eller delas. För närvarande har Växjö stift 222 församlingar. Stiftets minsta församling är Jälluntofta med knappt 60 kyrkotillhöriga och den största är Jönköping Sofia med 21 850 tillhöriga. I stiftet finns drygt 300 präster och drygt 100 diakoner.

SKOGLYCKANS KYRKOGRÅRD

Skogslyckans kyrkogård ligger centralt i Växjö. Kyrkogården är en del av Växjö samfällighet, Kinnevald kontrakt, Växjö kommun, Kronobergs län, Växjö stift.

0 500 1000 1500 2000 2500 3000 Meter

SKOGLYCKANS KYRKOGRÅRD

Allmän beskrivning

Skogslyckans kyrkogård ligger norr om centrala Växjö på mark som tidigare hörde till Hovs Bondegård. Området omgärdas av vägar, Mörnens väg i norr, Allévägen i väster och Sandsbrovägen i öster. Inom kyrkogården finns Skogslyckans kyrka, församlingshem och ekonomibyggnader för skötseln av kyrkogården. Kyrkogården är anlagd som en skogskyrkogård med svenska blandskogsträd och har bevarat karaktären även då bebyggelsen med tiden närmat sig. Hela området sluttar åt väster. Kyrkogården är lummig, med träd som tall, ek, björk och gran och med stora rhododendron- och hasselbuskage. De äldsta kvarteren som är placerade runt kyrkan har en striktare utformning med linjegravar och rygg-häckar. Mot ytterkanterna har mer av den naturliga vegetationen bibehållits med klippt gräs och gångar mellan de sparade naturmarkspartierna.

Kyrka och kyrkomiljö

Skogslyckans kyrka uppfördes 1943 som begravningskapell, men efter en genomgripande ombyggnad 1966 invigdes den till kyrka av dåvarande biskopen David Lindkvist. Vid församlingsdelningen 1977 kom kyrkan att bli församlingskyrka i den nybildade Skogslyckans församling. Krematoriet som byggdes 1943 togs ur bruk under år 2000 och ersattes av en ny anläggning på Hovshaga skogskyrkogård. Ett församlingshem byggdes i anslutning till kyrkogården vid Sandsbrovägen 1972. Byggnaden är ritat av Mogens Barsöe och Ib Wibroe Arkitekter.

Skogslyckans kyrka uppfördes 1943 som begravningskapell, men efter en genomgripande ombyggnad 1966 invigdes den till kyrka.

I anslutning till kyrkogårdens huvudingång och parkering står församlingshemmet. Det är ritat av Mogens Barsöe och Ib Wibroe Arkitekter och byggdes år 1972.

Kyrkogårdens historia

I början av 1900-talet planerade Växjö församling för en ny begravningsplats, då Tegnérkyrkogården inte längre räckte till för stadens behov. År 1926 köpte församlingen åtta hektar mark av Hovs Bondegård för att anlägga en ny begravningsplats på området Skogslyckan.

Huvudförslaget till kyrkogården upprättades av länssarkitekten Ture Bergentz. Förslaget modifierades senare av länssarkitekten Olof Lundgren. Arbetet med att anlägga begravningsplatsen pågick under dryga tio år, från 1932 till 1943, som så kallat nödhjälpsarbete. Invigningen den 6 juni 1943 förrättades av dåvarande biskopen Yngve Brilioth.

I samband med byggandet av Mörnens väg 1959 minskades kyrkogårdsområdet något i nordöst och utökades i gengäld i nordväst och ca 180 m av muren kring kyrkogårdens norra del lades om.

I kyrkogårdens västra del finns en kvadratisk bevattningsbrunn av röd granit av konstnären Gunnar Torhamn. Den anlades 1952 och har motiv från Nya och Gamla testamentet. Där ses bland annat hur Rebecka vattnar Abrahams tjänares kameler, hur Moses slår vatten ur klippan och hur Jesus samtalar med den samariska kvinnan.

Minneslunden anlades 1993-94 i nära anslutning till bevattningsbrunnen. Den inramas av en avenboks-häck och ett rhododendronbuskage. I minneslunden finns järnplattor uppsatta med citat hämtade ur bibeln och av Bo Setterlind.

Minneslunden.

Kortfattad historik

- 1900-talets början planerades det för en ny begravningsplats då Tegnérkyrkogården inte räckte till.
- 1926 köper Växjö församling åtta hektar mark från Hovs Bondegård för att anlägga en ny begravningsplats.
- 1932 påbörjas arbetet som bedrivs som så kallat nödhjälpsarbete.
- 1943 den 6 juni invigs kyrkogården.
- 1943 invigs Skogslyckans begravningskapell.
- 1952 byggs en bevattningsbrunn skapad av konstnären Gunnar Torham.
- 1959 utförs förändringar av kyrkogårdens markområde då Mörners väg byggs.
- 1966 genomförs en omfattande renovering av kapellet efter förslag av arkitekt SAR Hans Lindén, Växjö. Kapellet invigs därefter som kyrka.
- 1972 församlingshemmet byggs.
- 1977 blir Skogslyckans kyrka församlingskyrka i den nybildade Skogslyckans församling.
- 1993-94 anläggs minneslunden.

BESKRIVNING AV KYRKOGÅRDEN IDAG

Omgärdning

Kyrkogården är på samtliga sidor omgiven av en gråstensmur av i huvudsak huggna kvaderstenar men också av enbart tuktad sten. Yngre delar är fogade med bruk medan resterande är kallmurad. Större delen av mursträckningen är täckt på insidan av en grässlänt.

Ingångar

Kyrkogården har fyra ingångar. Huvudingången är belägen i söder och flankeras av två byggnader som ansluter till muren, mellan dessa står två grindstolpar. Mellan grindstolparna sitter en dubbelgrind i smidesjärn och mellan stolparna och byggnaderna två enkla grindar i samma utförande. På den västra byggnaden är ett träkors uppsatt. Byggnaderna är liksom grindstolparna vitputsade och har flacka tak täckta med kopparplåt. Norra ingången leder ut mot korsningen Sandsbrovägen/Mörnersväg. Den öppnas med två grindar i smidesjärn där den ena är bredare än den andra. Nordvästra ingången ligger i anslutning till ekonomibyggnaderna i nordväst. Den är inte försedd med någon grind. Sydvästra ingången är belägen mitt på västra sidan är inte försedd med någon grind för tillfället men där finns beslag för att hänga upp grindar.

Ovan: Huvudingången.
Till höger: Norra ingången.

Gångsystem

Huvudgångarna är asfalterade men det finns även grusgångar inom kvarteren och några av kvarteren med urngravar har gångstråk utlagda i gräset med trampstenar i kalksten. I andra områden är gångstråk klippta med gräsklippare i gräset.

Vegetation

Skogslyckan är en skogskyrkogård med främst svenska löv- och barrträd som björk, bok, tall och ek. Området är tuktat och har med tiden fått en parkliknande karaktär med fullvuxna träd som är placerade i kvarteren. Kvarteren är gräsbevuxna och här finns även prydnadsbuskar av olika sorter som aronia, rhododendron osv. I några kvarter är rygghäckar av exempelvis häckoxbär, spirea, avenbok och tuja planterade. Upp till kyrkan leder en allé med björkar som efter hand byts ut då de är skadade efter hamling.

Gravvårdstyper

Kyrkogården invigdes 1943 och den första gravstenen finns bevarad i kvarter 8 som är det kvarter som först togs i bruk. Gravstenarna från denna tid är i grå granit eller diabas och de flesta är rektangulära, antingen låga, breda eller låga, högresta. Eftersom kyrkogården har använts kontinuerligt sedan 1943 är alla typer av gravvårdar som varit vanliga under 1900-talets andra hälft representerade.

De olika kvarteren har olika typer av gravvårdar både beroende på vilken tid de tagits i bruk men även pga de riktlinjer gällande höjd och bredd som är knutna till de olika kvarteren. Som exempel kan nämnas kvarter 29 som är strikt inrättat och där raderna med gravvårdar har olika höjd och utseende

enligt ett speciellt mönster. Gravvårdarna inom de kvarter som är anlagda för urngravar är ofta liggande naturstenar men det finns även liggande hällar eller stående gravvårdar.

Det är vanligt att gravstenarna är försedda med längre verser eller psalm- och bibelord.

Byggnader

I anslutning till kyrkogårdens huvudingång och parkering står församlingshemmet. Det är ritat av Mogens Barsøe och Ib Wibroe Arkitekter och byggdes år 1972. Byggnaden är terrasserad, har stora lutande takytor och taksprång och ytterväggarna är klädda med gult tegel och brunlaserade panel. Taket är täckt med korrugerad plåt. Arkitekternas målsättning var att skapa en byggnad som skulle göra så lite intrång som möjligt på naturen i området. I områdets nordvästra hörn finns ekonomibyggnader för förvaring av maskiner, redskap samt personalutrymmen. Byggnaderna är klädda med vitt fasadtegel och svartlaserad träpanel och taken är täckta med korrugerad plåt. Området är inhägnat av ett plank i trä. Tidigare fanns det i detta område växthus där man odlade egna växter för utplantering. Där fanns även redskapsbodarna.

Till höger: Stående rektangulär gravvård som är typisk för kyrkogården.

Ovan: En liggande natursten som är en vanlig gravvård inom kvarten för urngravar.

Ekonomibyggnaderna som är placerade inom kyrkogårdens nordvästra del.

BESKRIVNING AV ENSKILDA KVARTER

Gravkarta över Skogslyckans kyrkogård

Kvarter 2, 6, 12, 13 och 23

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarteren ligger i kyrkogårdens västra del och är anlagda för urngravar. De ligger i en slänt där tall, björk, rönn, hassel, ek, lönn, asp, en, idegran, aronia, rhododendron, blåbärsris mm växer. Gravarna är till stor del utmärkta med låga naturstenar och är placerade i halvcirklar. Genom kvarteren går grusgångar och i kvarter 13 är gångstråken lagda med kalkstensplattor. Gravplatserna inom kvarter 6 är placerade såväl i slänten upp mot kvarter 7 som i området mellan den asfalterade gången och kyrkogårdsmuren. I kvarter 13 finns även en damm med vattenväxter kring vilken planteringar och sittbänkar är placerade.

GRAVVÄRDSTYPER

Gravstenarna består till största del av liggande mindre naturstenar men det finns även enstaka stående gravstenar. Kvarter 13 är det av kvarteren som började användas först och där finns gravstenar från 1960-talet. Sedan följer kvarter 2, 6, 23 och sist kvarter 12 där det finns gravar från 1990-talets slut. Få gravstenar är försedda med titel eller minnesord. Bland titlar finns exempelvis pappersmästare och köpman och bland minnesord finns ”Tänk att få vara ett Guds barn”.

Kvarteren är anlagda för urngravar och ligger i en skogsslänt inom kyrkogårdens västra del.

Kvarteren 2, 6, 12, 13 och 23 är anlagda för urngravar och ligger i en skogsslänt inom kyrkogårdens västra del.

Kvarter 3

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter 3 är det kvarter man når först när man närmar sig kyrkogården genom huvudingången. Närmast ingången i söder finns en öppen gräsbevuxen plan med några större träd, ek, paraplyalm, hängask, björk och två tallar. Kvarteret är avsett för kistgravar. I kvarterets norra del är gravplatserna placerade i östvästliga rader. Häckar av häckoxbär och måbär delar in området i fyra delar. Mellan varje häckrad är fyra rader med gravvårdar placerade där de längst i norr står med ryggen mot häcken. Längs med kvarterets östra sida går en grusgång parallellt med den asfalterade gången som leder upp mot kyrkan. I kvarteret finns inga gångar, ytan är gräsbevuxen. I norr gränsar kvarteret mot minneslunden och i väster mot kvarter 2 som är anlagt för urngravar.

GRAVVÅRDSTYPER

Gravvårdarna är främst från 1970-talets mitt men det finns även gravstenar från 1980-, 90- och 2000-talen. Huvuddelen av gravstenarna är rektangulära och högresta men det finns även rektangulära breda stenar. Krönen är oregelbundet eller regelbundet formade i en svängd eller rak form. Materialet är främst grå och röd granit men här finns även någon av metall och två marmorkors. Bland de mer unika är en korsformad gravsten i den rad som vetter mot söder liksom den gravvård som är utförd i metall.

Titlar och minnesord är vanliga. Bland titlar finns exempelvis översten, stiftsjägmästaren och hembygdsforskaren. Bland minnesord är "Himlens hav har ingen strand bara ljus" en av de mer ovanliga.

Kvarter 3 är det kvarter man når först när man närmar sig kyrkogården genom huvudingången.

Ovan: Korsformad gravvård i röd granit.
Till höger: Gravvård tillverkad i metall.

Kvarter 4 och 18

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter 4 är beläget i sydöstra delen av kyrkogården och gränsar i väster till gången upp mot kyrkan, i öster mot kvarter 18 och i norr mot kvarter 8. Kvarter 18 är ett långsmalt område som gränsar i väster mot kvarter 4, 9, 17 och 27. I öster gränsar det mot kyrkogårdsmuren och Sandsbrovägen. Stora ekar, tallar, rönn, sibirisk gran och björkar växer i området liksom rhododendronbuskar. Marken är täckt av gräs och blåbärsris mm. Området är anlagt för urngravar som är placerade i bågformade rader runt större träd. Till och mellan gravarna är gräset klippt i gångar.

GRAVVÅRDSTYPER

Inom kvarteren är endast liggande naturstenar och stående korsformade gravvårdar tillåtna och i området finns främst liggande mindre naturstenar men det även några enkla järnkors. I kvarter 4 är gravvårdarna från 1980-talet medan de är ifrån slutet av 1990-talet i kvarter 18. Varken titlar eller minnesord är vanliga.

Kvarteren är anlagda för urngravar som är placerade i bågformade rader runt större träd.

Kvarter 8

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter 8 är det äldsta kvarteret och är anlagt strax sydost om kyrkan för kistgravar. Här finns den första gravstenen utsatt som "kultursten". Området är delat på mitten med en ligusterhäck och prydnadsaplar. Dubbla rader med gravvårdar är placerade på var sida om rygghäckar i häckoxbär och avenbok. I några rader är gravplatserna indelade med korta tvärställda häckar av måbär och avenbok. I kvarteret går grusgångar mellan raderna av vid rygghäckar placerade gravstenar.

Området närmast kyrkan består av en rad med liggande hällar och två rader med stående gravvårdar placerade en gles björkdunge. Området med hällar, stående gravvårdar och den södra delen av kvarteret separeras från varandra med grusgångar. Området närmast kyrkan är avsatt för präster.

GRAVVÅRDSTYPER

De flesta gravvårdarna är låga och smala men det finns även låga breda, högsta tillåtna höjd är 90 cm. Gravvårdarna närmast kyrkan är äldre och de flesta är huggna i diabas och grå granit men röd granit, inte minst den ljust röda Växjögraniten, är också vanlig. Här är ett stort antal gravplatser utgångna och utbytta mot nya vilket innebär att det finns gravvårdar i andra typer av stenmaterial som blivit vanliga under de senaste decennierna.

I kvarterets södra del är gravstenarna främst från början och mitten av 1950-talet men här finns gravvårdar även från 1960-, 70-, 80- och 2000-talen. Här dominerar den röda graniten och då främst den ljust röda Växjögraniten. I övrigt är gravstenarna huggna i grå granit och diabas och det finns även några marmorkors.

Hällarna i området närmast kyrkan är ifrån 1970-talets början och huggna i röd och grå granit. I den rad som är avsatt för präster finns två större gravvårdar i röd kalksten.

Titlar och minnesord är vanliga i kvarteret. Exempel på titlar är: konservator, predikant, bageriförestånderskan, byggnadsingenjör, läroverksadjunkt, rådmannen, dipl. advokat, biskop, trafikbiträde. Exempel på minnesord är: "Så nöjd jag far den tysta färden" och "Störst av allt är kärleken".

Bland mer speciella gravvårdar kan nämnas den rest över Sigrid Fredrika Hård af Segerstad och Lars-Erik Hård af Segerstad som bland annat verkade som missionärer. Deras sten är av grå granit och har formen av en rektangel med ett krön med två spetsar. Ytan är helt täckt av text som talar om vilka de var i sitt liv. En annan gravvård som kan nämnas är en marmorsten som är försedd med ett porträtt i koppar. Utöver dessa så finns även den gravsten som var den första som restes på kyrkogården.

Kvarter 8 är det äldsta kvarteret och är anlagt strax sydost om kyrkan för kistgravar.

Den första gravsten som restes på kyrkogården.

Ovan: Området närmast kyrkan är avsatt för präster. Det består av en rad med liggande hällar och två rader med stående gravvårdar placerade en glesbjörkdunge.
Till höger: Gravsten rest över Sigrid Fredrika och Lars-Erik Hård af Segerstad.

Kvarter 14

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter 14 finns i områdets nordvästra del och gränsar till kvarter 24 liksom till kyrkobyggnaden. Kvarteret är indelat i två delar med en gång som går i östvästlig riktning mot kyrkan. En avenbokshäck skiljer kyrkan från kvarteret. I häcken finns två öppningar där gångar täckta med kalksten och trappor i samma material, leder mot kyrkan. Björkar växer i området. I den norra delen är gravvårdarna som består av hällar placerade i nordsydliga rader i en gräsmatta där björkar växer. I detta område går tre grusgångar och en gång markerad med stenplattor i nordsydlig riktning. Den södra delen består av två delar där den västra är indelad i mindre områden med hjälp av grusgångar. Här är gravstenarna placerade i östvästliga rader. Den östra delen består av rader av stående gravstenar som är placerade i nordsydlig riktning. Ytan är gräsbevuxen.

GRAVVÅRDSTYPER

De äldsta gravvårdarna i kvarteret är ifrån slutet av 1950-talet. I den norra delen är gravarna utmärkta med framför allt hällar i röd och grå granit. I den södra delen som är avsatt för urngravar är kvarteret indelat med låga rygghäckar av avenbok. Längs rygghäckarna står såväl stående låga, smala rektangulära gravvårdar som liggande hällar. Mellan dessa finns rader med hällar. Titlar är vanliga och där finns exempelvis tullkontrollör, fabrikör, häradshövding, disponent, handelslärare osv.

Kvarter 14 är indelat i två delar där den norra är avsatt för kistgravar och den södra för urngravar.

Kvarter 14 är indelat i två delar där den norra är avsatt för kistgravar och den södra för urngravar.

Kvarter 17

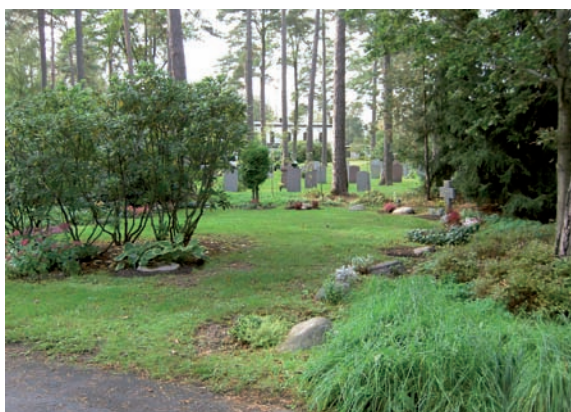
ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter 17 är beläget i kyrkogårdens östra del och gränsar mot kvarter 18, 9 samt 21 och 27. Kvarteret består av ett område anlagt för urngravar och ett för kistgravar. Området för urngravar är skogsbevuxet och gravvårdarna är placerade i halvcirklar. Gångar är klippta mellan gravvårdarna som till största del består av liggande naturstenar. Området för kistgravar har en enkel, strikt utformning med jämnhöga, stående gravstenar vända mot väster. I kvarteret växer tallar och marken är gräsbevuxen. Mellan kist- och urngravsområdet finns ett naturmarksparti.

GRAVVÅRDSTYPER

Den del som är avsedd för kistgravar består till största del av jämnhöga, stående rektangulära gravstenar i främst röd och grå granit. Krönen är rundade, raka eller trappstegsformade. Tillåten höjd på gravvårdar är mellan 70 – 100 cm. Gravvårdarna är i denna del främst från 1960-talet. Både titlar och minnesverser är mycket vanliga och exempel på detta är: representant, typograf, bokhållare, köpman, häradshövding och "Det ljusa minnet lever kvar" samt "Bland naturens blomster och fåglars sång var du närmare Guds hjärta än någon annanstans".

I den del som är avsedd för urngravar finns främst liggande naturstenar och enstaka stående kors. Tidsmässigt är de till största del från 1990-talets början.

Kvarteret består av ett område anlagt för urngravar och ett för kistgravar.

Kvarter 19

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter 19 är beläget intill kyrkans nordöstra del. Kvarteret är indelat i två områden där den östra delen består av gravar utmärkta med främst hållar avsett för kistgravar placerade längs med rygghäckar. Den västra delen är anlagd för barngravar.

GRAVVÅRDSTYPER

I den östra delen är gravplatserna utmärkta med främst liggande hållar men det finns även stående gravvårdar. Materialen är framför allt grå och röd granit. Barngravarna i den västra delen är utmärkta med framför allt vita, låga kors i marmor eller trä. Det finns även låga liggande naturstenar. Gravvårdarna är försedda med korta inskriptioner, ett namn och datum för födsel och död. Området har använts kontinuerligt sedan 1940-talets slut.

Kvarter 19 är indelat i två områden där den östra delen består av gravar utmärkta med främst hållar avsett för kistgravar placerade längs med rygghäckar. Den västra delen är anlagd för barngravar.

Kvarter 20

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter 20 är beläget öster om kvarter 19 söder om kvarter 26 och öster om kvarter 21. Raderna av gravar går på var sida om rygghäckar av häckoxbär/måbär. Den äldsta graven är från 1940-talet och sedan har kvarteret kontinuerligt använts. Här finns även rester av allmän linje. I raden närmast kvarter 19 står ett minnesmärke över personer som fick en fristad i Sverige efter att ha räddats från andra världskrigets koncentrationsläger.

GRAVVÅRDSTYPER

Gravvårdarna är från tidsperioden 1940-tal och framåt. De är främst i diabas, grå och röd granit men här finns även två marmorkors, ett kors i keramik samt ett träkors. Ett stort antal är liggande hällar som härstör från den allmänna linjen. Men det finns även stående smala rektangulära gravstenar. På grund av att det finns gravstenar från så många tidsepoker är blandningen stor när det gäller utseende och material på stenarna men det dominerande är de små hällarna. Titlar och minnesord är inte vanligt förekommande.

I kvarter 20 står gravstenarna placerade längs med rygghäckar. I kvarteret finns rester kvar av en allmän linje.

Kvarter 21, 27 och 28

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarteren är belägna i kyrkogårdens nordöstra hörn och är avsedda för kistgravar. I väst gränsar de till kvarter 26 och 20 och i söder till kvarter 17. Här växer tall, sibirisk gran, hängbjörk, aronia, tuja, rhododendron mm. Ytorna är gräsbevuxna. I kyrkogårdens nordöstra hörn på vallen mot kyrkogårdsmuren är en plantering med bl a lågväxande barrväxter anlagd. Kvarter 21 och 27 skiljs åt genom en grusgång och kvarter 28 delas av i två delar med en grusgång. Gravvårdarna står i nordsydliga rader och vetter mot väster. I varje kvarter finns en rad med liggande hällar.

GRAVVÅRDSTYPER

Gravvårdarna inom de tre kvarteren är ifrån 1970-talets slut och 1980-talets början.

Gravstenarna är rektangulära till sin form och såväl högresta som breda. Krönen kan vara regelbundet eller oregelbundet rundade men även raka eller trappstegsformade. De är huggna i främst röd granit men det finns även grå granit och andra stenmaterial. Inom kvarteren finns även gravvårdar i form av träkors, glaskors, smideskors och marmorkors. I varje kvarter finns även en rad med liggande hällar. Titlar är inte så vanligt men de finns liksom minnesverser. Exempel på titlar är kantor, målaremästare, trotjänarinnan och flaggjunkaren. Bland verser exempelvis ”I våra hjärtan är vi alltid tillsammans”.

Kvarteren är belägna i kyrkogårdens nordöstra hörn och är avsedda för kistgravar. I det kortklippta gräset står tall, sibirisk gran, hängbjörk, tuja mm mellan raderna av gravvårdar.

Kvarter 24

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarter 24 är beläget i områdets nordvästra del och gränsar till kvarter 23, 29, 25 och 14. I kvarteret växer björkar och gravvårdarna är placerade i rader längs med rygghäckar av avenbok. Gravvårdarna är ifrån 1970-talets första hälft. Där finns även gravvårdar från senare tid som plockats in där gravrätter gått ut.

GRAVVÅRDSTYPER

Gravstenarna är ifrån 1970-talets första hälft. Raderna med gravstenar som står vid rygghäckarna består av stående rektangulära smala gravstenar. Mellan dessa rader är en rad med liggande hällar placerade. Materialen är främst grå och röd granit men där finns även elva gravstenar huggna i marmor. Titlar och minnesord är vanliga. Där finns exempelvis åkeriägare, representant, stadsträdgårdsmästare, boktryckaren och järnhandlaren. Bland minnesord kan nämnas "Vad jorden gömmer ej hjärtat glömmet" och "Så snäll, så god, så mild så blev din minnesbild."

I kvarteret växer björkar och gravvårdarna är placerade i rader längs med rygghäckar av avenbok. Gravvårdarna är ifrån 1970-talets första hälft. Där finns även gravvårdar från senare tid som plockats in där gravrätter gått ut.

Kvarter 25, 26 och 29

ALLMÄN KARAKTÄR

Kvarteren är belägna norr om kyrkan. Kvarter 26 är avskilt mot kvarter 25 och 29 av en grusgång som går i nordsydlig riktning. Kvarter 25 och 29 är belägna inom samma område och skiljs åt från varandra med en gång som går i västöstlig riktning. I kvarter 25 växer kastanj, ek, rhododendron, idegran och aronia. I kvarter 29 finns breda idegranshäckar, de är dock på väg att bytas ut då de ur arbetarskyddssynpunkt är svåra att sköta, nya planteras dock som skall hållas lägre. I övrigt växer där hängbjörk, ek och tall. I kvarter 26 växer tall, rönn och andra lövträd och markvegetationen består av ris och buskar. I området där gravstenarna är placerade är markytan gräsbevuxen och klippt.

GRAVVÅRDSTYPER

I kvarter 25 är gravvårdarna från 1960-talet och består främst av högresta smala gravvårdar i röd och grå granit. Krönen är oregelbundet eller regelbundet rundade alternativt raka.

I kvarter 26 är gravvårdarna från 1960-talets slut och 1970-talets början och är av samma typ som de i kvarter 25. I kvarteret finns även ca 15-20 gravvårdar huggna i marmor.

Kvarter 29 är strikt inrättat där raderna med gravvårdar har olika bestämmelse gällande höjd och utseende. Gravvårdarna som är placerade närmast idegranshäckarnas västra sida är högre, 120 cm. Höjden på gravvårdarna i raderna emellan trappas ner och blir allt lägre, 80 cm och 60 cm. I de rader där de lägre gravstenarna är placerade finns även hällar utplacerade enligt ett mönster. På utvalda enskilda gravplatser

får endast kors sättas upp. Gravvårdarna i kvarter 29 är främst från 1980-talets slut och förutom att de är av olika höjd, beroende på var de är placerade inom kvarteret, är de av samma typ som i kvarter 25 och 26. En av de mer utmärkande gravvårdarna i kvarteret är ett träkors på en grav från 1989.

Varken titlar eller minnesord är särskilt vanliga i dessa kvarter. Men bland titlar märks exempelvis poliskommissarie, vägmästare, länsrådet och kakelugnsmakare.

Kvarteren är belägna norr om kyrkan. Kvarter 25 och 26 består främst av gravvårdar från 1960- och 70-talen, högresta smala gravvårdar i grå och röd granit.

Kvarter 29 är strikt inrättat där raderna med gravvårdar har olika bestämmelse gällande höjd och utseende.

Minneslund

ALLMÄN KARAKTÄR

Minneslunden är placerad i kyrkogårdens västra del. Den anlades 1993-94 och placerades intill en bevattningsbrunn som tillkom 1952. Brunnen är kvadratisk och tillverkad i röd granit av konstnären Gunnar Torhamn. Den har motiv från Nya och Gamla testamentet och där ses bland annat hur Rebecka vattnar Abrahams tjänares kameler, hur Moses slår vatten ur klippan och hur Jesus samtalar med den samariska kvinnan. Minneslunden inramas av en avenbokshäck och ett rhododendronbuskage. Ytan är belagd med kalkstensplattor och där finns en springbrunn kring vilken man kan placera snittblommor, en ljusbärare och sittbänkar. I minneslunden finns järnplattor uppsatta med citat hämtade ur bibeln och av Bo Setterlind.

Minneslunden är placerad i kyrkogårdens västra del. Den anlades 1993-94 och placerades intill en bevattningsbrunn som tillkom 1952.

SAMMANFATTANDE KULTURHISTORISK BEDÖMNING OCH KARAKTÄR

Skogslyckans kyrkogård ligger norr om centrala Växjö på mark som tidigare hörde till Hovs Bondegård. Området omgärdas av vägar, Mörners väg i norr, Allévägen i väster och Sandsbrovägen i öster. Inom kyrkogården finns Skogslyckans kyrka, församlingshem och ekonomibyggnader för skötseln av kyrkogården. Kyrkogården är anlagd som en skogskyrkogård med svenska blandskogsträd och har bevarat karaktären även då bebyggelsen med tiden närmats sig. Hela området sluttar åt väster. Kyrkogården är lummig, med träd som tall, ek, björk och gran och med stora rhododendron- och hasselbuskage. De äldsta kvarteren som är placerade runt kyrkan har en striktare utformning med linjegravar och rygghäckar. Mot ytterkanterna har mer av den naturliga vegetationen bibehållits med klippt gräs och gångar mellan de sparade naturmarkspartierna.

Eftersom kyrkogården är relativt ung är det få gravrätter som har gått ut och kompletterats med nya gravvårdar. Det innebär att kyrkogårdens kvarter visar på olika decenniers typer av gravvårdar från de enklare strama högresta och smala gravstenarna från 1940 – 60-talen till 1970 – 90-talens låga, rektangulära eller mer oregelbundet formade med individuellt utformade symboler. Detta går att följa i de olika kvarteren som tagits i bruk efter hand. Särskilt intressant är att gravvårdarna ofta är försedda med längre verser och minnesord.

Kvarteren har fått sin karaktär genom de tydliga riktlinjer som satts upp för vilken form, höjd och storlek gravvårdarna får ha, vilken typ av växter som tillåts, rygghäckar osv. Det finns fyra olika typer av kvarter inom kyrkogården.

1. Kvarter för kistgravar där gravstenarna står i rader längs med eller mellan rygghäckar.
2. Kvarter för kistgravar där gravstenarna är placerade i rader på klippt gräsmatta. I kvarteret växer större löv- och barrträd.
3. Kvarter för både kistgravar och urngravar där kistgravarna är placerad likt typ 2 medan urngravarna är placerade i bågformade rader i skogsmark.
4. Urngravskvarter där gravstenarna är placerade i bågformade rader i skogsmark.

Följande kvarter utmärker sig från de övriga:

Kvarter 8 som är kyrkogårdens äldsta kvarter. Här finns bland annat den äldsta gravstenen inom kyrkogården utmärkt som kulturgrav.

Kvarter 14 som består av såväl kist- som urngravar där området med kistgravar är utmärkta med hällar och urngravsområdet är markerade med mindre stående gravstenar liksom hällar.

Kvarter 19 där halva kvarteret består av barngravar med låga vita marmor- eller träkors.

Genom att följa de dokument för hur kyrkogården skall skötas och vad som tillåts inom varje kvarter upprätthåller man i stort sett de kulturhistoriska värden som kyrkogården har.

I beskrivningarna över varje kvarter nämns ibland särskilt intressanta gravvårdar. Det är önskvärt att dessa bedöms vid en inventering av blivande kulturgravar.

Ett antal gravvårdar är utmärkta som kulturgravar. Inventeringar av gravvårdarna bör göras regelbundet där varje sten bedöms kulturhistoriskt, konstnärligt samt lokalthistoriskt. Särskilt intressanta gravvårdar bör vårdas och bevaras som kulturgravar.

Gravvårdar kan med fördel återanvändas. Vid komplettering är det önskvärt att man fortsätter följa de riktlinjer som är uppsatta för varje kvarter och att nya gravvårdar får samma storlek och gärna även form som befintliga gravvårdar inom kvarteret. Detta för att behålla de olika kvarterens individuella karaktär.

Ordförklaringar

Högrest smal eller monumental gravsten

Denna typ av gravsten var vanlig under 1800-talet och fram t o m 1920-talet. Ofta huggen i diabas eller grå granit. Monolit kallar vi den stora högresta gravvård som är huggen ur en enda sten.

Låg rektangulär gravvård.

Den låga rektangulära gravvården blev vanlig under tiden efter andra världskriget och är fortfarande en allmänt förekommande modell. Gravstenstypen har tillverkats mest i grå granit, men diabas var vanlig fram till 1960-talet. Från och med den tiden började den låga rektangulära gravstenen även huggas i röd granit, en typ som var mycket vanlig under 1900-talets andra hälft. Labradorgranit är en annan stensort som numera också används.

Låg bred gravvård

Gravvård som ofta övergår i en stenram och som är rest på familjegravar. Var vanliga från 1920-talet och några decennier framåt.

Obelisk

Obeliskens är en symbol över ära, redlighet och ståndaktighet. Den är ofta huggen i diabas och var vanlig under

hela 1800-talet. En bruten obelisk, kolonn eller den avhuggna trädstammen symboliserar den hejdade livsgärningen.

Låga smala gravvårdar

Ofta huggna i diabas och var vanliga från 1910-talet och fram till tiden kring 1900-talets mitt.

Fri form

Under 1900-talets slut fick gravstenen nya former. Stenar i t ex hallandsgnejs (hallandia) eller labrador-granit blev vanliga och de fick mer oregelbundna och fria former.

Marmorkors

Vanligast är det låga enkelt utformade marmorkorset som ofta är placerad på ett barns eller en ung människas grav. De blev vanliga kring 1900-talets mitt och används fortfarande idag.

Liggande natursten

Liggande natursten som är vanlig vid urngravar. Vanlig sedan den tiden omkring 1980-talet då urnlunder började anläggas på kyrkogårdarna.

Smideskors

Smideskorset har funnits under flera århundraden och tillverkades av den lokala smeden. De finns därför i olika modeller beroende på vem som tillverkat dem och vad som var modernt för tiden.

Gjutjärnskors

De blev vanliga i och med industrialismens utveckling kring 1800-talets mitt. Gravvårdarna tillverkades på lokala järnbruk efter modeller som var vanliga i hela Sverige.

Häll

Hällar finns såväl i gjutjärn som i sten. Hällen som företeelse har varit vanlig under flera århundraden såväl inne i kyrkan som utanför. Det finns även små kvadratiska hällar som är vanliga på gravar inom allmänna linjen eller som finns i familjegravar.

Kulturgrav

Gravplats som skall bevaras med stöd av kulturminneslagen och kulturminnesförordningen.

Thorvaldsen medaljonger

Thorvaldsen, Bertel (1770-1844) var en dansk skulptör vars konstverk blev populära motiv till prydnad på gravstenar. Det var motiv som bland annat "Natten", "Dagen", "Uppståndelseängel" och "Thanatos" som användes som förlagor till medaljonger som mångfaldigades. Medaljongerna hittar vi på gravstenar från 1800-talets andra hälft i hela Sverige.

Allmän linje/linjegravar

Kostnadsfria gravplatser som disponerades av en person i tjugofem år. I de allmänna linjegravskvarteren kunde man inte välja gravplats utan de döda begravdes i ensamgravar som lades efter varandra i kronologisk ordning. Graven märktes ofta ut med en enkel gravvård i form av träkors, små kvadratiska hållar eller mindre stående gravvårdar. Gravsättning enligt detta system upphörde 1964.

Stenram, staket och häck

Olika sätt att omgärda gravplatsen som blev vanliga på 1800-talets slut och var vanliga ända fram till 1900-talets mitt. Gravplatsen täcktes med grus eller singel som krattades i mönster och omgärdades av häckar, stenramar, järnstaket eller pollare mellan vilka kedjor är fästa.

Gravkulle

Graven märktes ut med en kulle som formades av jord. Kring kullen hölls marken ren från gräs och på upphöjningen planterades städsegröna växter som vintergröna eller murgröna. Detta var det vanligaste sättet att märka ut en gravplats under 1800-talets slut ända fram till 1900-talets mitt. Ovanför gravkullen placerades ett enkelt träkors eller gravstenen. Pärlkransar placerades ibland på kullen.

Trädkrans

Kring kyrkogården är ofta en krans av lövträd planterad. Ibland blandade trädsorter, ibland av en sort. Träden kan vara planterade av församlingsborna och kanske kom de från olika gårdar i socknen.

Vallmur

Mur där stenvallens insida stöds av en gräsbevuxen jordvall.